

Scenă din „In numele revoluției” de M. Șatrov — Teatrul Armatei

CHIPUL LUI LENIN PE SCENELE NOASTRE

DE VORBĂ CU MONI GHELERTER, ION OLTEANU ȘI ANDREI BRĂDEANU
DESPRE SPECTACOLELE: „A TREIA, PATETICA”, „OMUL CU ARMA” ȘI
„IN NUMELE REVOLUȚIEI”

Montarea în ultimii ani a unor spectacole avînd chipul lui Lenin pivot al acțiunii dramatice este o mărturie concludentă a sporirii maturității ideologice și artistice a artei noastre teatrale. Evocarea uriașei personalități, conturarea cadrului istoric în care scînteioză gîndirea leninistă, reliefaarea omenescului în figura conducătorului Revoluției au pretins din partea creatorilor respectivelor spectacole, un efort deosebit, o muncă susținută și îndrăzneată. Autorii evocărilor dramatice dedicate lui Lenin au mărturisit adesea cît de mari le-au fost frămîntările, de ce probleme complicate s-au izbit în conturarea artistică a figurii sale. A însușești asemenea texte, scenic, a transmite o emoție intensă sălii la întîlnirea cu Lenin viu, cu Lenin surprins în ambianța sa cotidiană și familiară, implică și din partea regizorilor acestor spectacole aceleași mari răspunderi. Unora dintre ei le-am solicitat cîteva mărturisiri legate de munca și preocuparea lor în redarea scenică a chipului lui Lenin.

LENIN ȘI TEMA SPECTACOLELOR

Corelația Lenin și masele în revoluție constituie una din temele fundamentale ale *Omului cu arma*, prima piesă din trilogia lui Pogodin — ne-a spus Ion Olteanu, regizorul acestui spectacol pe scena Teatrului Municipal. În mod simbolic, în această piesă, cei doi poli în jurul cărora gravitează acțiunea dramatică, sînt

Lenin și Ivan Șadrin. Lenin, în ciuda scurtelor sale apariții, exprimă aici pe marele inspirator al Revoluției din Octombrie, geniul politic care a ridicat masele în acțiune, conducându-le spre victorie: într-un cuvânt, aici apare Lenin în plină revoluție. Ca atare, problema-cheie a acestui spectacol este redarea frământărilor maselor răscolite de revoluție, cărora Lenin le arată drumul.

Și în piesa *În numele revoluției*, cerul involburat al zilelor lui octombrie constituie fundalul acțiunii dramatice — *ne declară tânărul regizor Andrei Brădeanu, care a montat acest spectacol pe scena Teatrului Armatei*. Dar aici, Lenin apare într-o postură gingașă, plină de sensibilitate. Explicarea unor mari și fundamentale adevăruri unor copii, abia adolescenți, grija serioasă, plină de răspundere și afecțiune pentru soarta lor, într-o perioadă încordată ca aceea a înclăștării dintre forțele revoluționare și ale contrarevoluției din anul 1918, dau piesei un farmec deosebit și figurii lui Lenin o aură poetică emoționantă.

Moni Ghelester a încheiat trilogia lui Pogodin deschisă de Ion Olteanu în toamna anului 1958, cu spectacolul A treia, patetica, a cărui premieră a avut loc în toamna anului 1959, pe scena Teatrului Național „I. L. Caragiale“:

Ideea fundamentală pe care m-am străduit s-o exprim în spectacol — *ne spune regizorul* — este fermitatea încrederii lui Lenin în partid și în omul sovietic și aceasta în tragicele clipe ale despărțirii sale de viață. Lenin, preocupat de viitorul statului muncitorilor și țăranilor, preocupat de viitorul omului nou, născut în revoluție, moare cu ferma convingere că acest om, comunist, reprezintă viitorul puterii sovietice. Tema patetică a acestei piese rezidă în neobișnuita

Liviu Ciulei în rolul Lenin și Șt. Ciubolărașu în Ivan Șadrin din „Omul cu arma“ de N. Pogodin — Teatrul Municipal.

iradiație optimistă a tragicului moment istoric. Lenin apare în lumina înaltului său umanism, în care dragostea profundă, principială, pentru oameni presupune o neclintită intransigență bolșevică, idealurile pline de puritate ale eticii socialiste nengăduind nici un fel de compromis moral.

MUNCA CU INTERPREȚII

Munca cu actorii la elaborarea rolului Lenin a fost o problemă deosebit de grea și de mare răspundere. Unii din acești actori au scris în paginile revistei noastre despre efortul lor creator în redarea chipului lui Lenin.

Mie mi-a revenit cel dintii cinstea să lucrez cu un actor acest rol — ne spune Andrei Brădeanu. Încă student la Institutul de Teatru, am montat împreună cu colegul meu Cristian Munteanu, *Orologiul Kremlinului* de N. Pogodin, interpretul lui Lenin fiind Gheorghe Popovici-Poenaru. Căutările sale pentru conturarea rolului, Poenaru le-a împărtășit publicului în presă, analizând cu amănunțime procesul complicat al pătrunderii în esența personajului. La spectacolul de la Teatrul Armatei, am lucrat de astă dată cu actorul Vasile Nițulescu. Problemele care ne-au apărut la Institut, și anume: apropierea actorului de lumea interioară, de pătrunzătoarea capacitate de analiză și sinteză a lui Lenin, familiarizarea cu ținuta sa specifică, s-au repetat și acum. Această muncă nu o consider încă sfârșită, Vasile Nițulescu și în momentul de față fiind serios preocupat de adâncirea personajului, de redarea cu naturalețe a fluenței și vioiciunii de exprimare specifice lui Lenin, de transmiterea directă, simplă și emoționantă, a energiei sale și a marii sale călduri sufletești.

Asupra unor aspecte ale muncii lui cu interpretul spectacolului s-a referit și Moni Ghelester.

Precum se știe, Gheorghe Popovici-Poenaru nu și-a făcut în acest spectacol debutul cu acest rol, mai corect spus, cu acest erou: Lenin din *A treia, patetica* e același, dar totuși e altul decât Lenin din *Orologiul Kremlinului*. Anumite elemente de bază, ca să spunem așa, ale rolului, existau, actorul fiind familiarizat cu plastica personajului, cu modul său de exprimare și comportament. Ceea ce trebuia obținut era saltul calitativ în evoluția lui Gheorghe Popovici-Poenaru, de-

pășeii creației sale precedente, pentru ca să poată realiza, așa cum preținde piesa, pe Lenin gânditorul, clarvăzătorul în viitor, pe Lenin educatorul conștiințelor comuniste. Principialitatea intransigentă, împletită cu cea mai aprinsă iubire pentru oameni, fericirea în fața triumfului ideilor sale, dar și sentimentul morții iminente, dau o complexitate deosebită, o tonalitate apoteotică și patetică acestui rol. Maturitatea artistică și conștiințozitatea plină de responsabilitate a tânărului actor l-au dus — socot — la o realizare merituosă în acest spectacol. Tinerețea lui însă m-a determinat să alcătuiesc întreaga echipă din elemente tinere. Cred că n-am greșit, mai ales că actorii reputați ca Ion Finteșteanu și Marcel Anghelescu au sprijinit cu entuziasm spectacolul și trebuie să menționez că atmosfera caldă de la primele repetiții a sudat imediat colectivul, nostru.

Lucrînd cu Liviu Ciulei la redarea chipului lui Lenin în spectacolul *Omul cu arma* — *rememorează Ion Olteanu procesul de elaborare a spectacolului* — am mers în primul rînd la opera lui teoretică și pe urmă la fotografiile, discuri și filme. Problema pe care ne-am pus-o, a fost sezișarea esenței personalității sale și evitarea întru chipării formale a lui Lenin, cu alte cuvinte, a copiei fotografice. Ne-am străduit ca actorul să redea profunzimea ideilor, spiritul combativ, viu, leninist, fiindu-ne prezent continuu pericolul căderii în redarea exterioară a gesturilor, a graseierii etc. Cu o atenție deosebită am pregătit scena întîlnirii lui Lenin cu Șadrin pe culoarele din Smolnii. În această scenă, în care Șadrin, cu ceainicul în mîna, se ciocnește de Lenin, am dorit să exprim artistic felul în care se răsfrînge uriașă personalitate a lui Vladimir Ilici în formarea omului din popor, a omului cu arma, modul în care spontan și firesc, legenda despre Lenin devine realitate și realitatea intră în legendă...

IDEILE CADRULUI SCENOGRAFIC

În toate cele trei spectacole pe care le discutăm, cadrul plastic, formula scenografică au suscitat aprecieri și dezbateri datorită căutărilor care s-au manifestat.

Ideea redării volumelor arhitecturale prin fotografiile mărite, în spectacolul *Omul cu arma*, aparține lui Liviu Ciulei și Paul Bortnovski, *declară Ion Olteanu*, dar întrebunțarea cortinei de tulle e proprie. Am dorit-o pentru realizarea ambianței de poem dramatic pe care o sugerează textul și cred că fără ea decorul n-ar fi fost atît de mult valorificat.

Moni Ghelester, dimpotrivă, a căutat să redea cit mai pregnant actualitatea dezbaterilor de idei din A treia, patetica, să ancoreze cu deosebire în prezent, în contemporaneitate, mesajul piesei lui Pogodin.

Ultima replică a lui Lenin, din text: „Asta nu poate să moară, asta e nemuritor“, mi-a sugerat finalul „cinematografic“ cu imagini din zilele noastre, ca un argument al acestui adevăr. Demonstrațiile oamenilor muncii din Piața Roșie exprimă în spiritul piesei, sentimentul triumfului ideilor leniniste, certifică pe deplin genialele previziuni. În ceea ce privește decorul, cred că Mihai Tofan a găsit o formulă inspirată: cele două porți masive și construcția verticală insuflînd spectatorului un sentiment de măreție și respect, în fața monumentalității acelei epoci. M-a ajutat de asemeni în acest spectacol, muzica de scenă a lui Ștefan Mangoianu, care subliniază cu lirism, patetismul acțiunii.

Andrei Brădeanu a recunoscut că în spectacolul său, decorul, conceput și realizat de asemenea de el, nu a slujit textul cu cea mai mare eficiență:

Am conceput un cer, fundal al revoluției, tumultuos, brăzdat de linii înclinate, dar simbolul s-a alambicat, fără să emoționeze totdeauna spectatorul. Mă preocupă acum, găsirea unei noi formule scenografice.

Așa cum reiese din mărturiile de mai sus, realizarea acestor spectacole are o importanță principială. De aceea, realizatorii lor nu și-au considerat sfîrșită munca în seara premierelor. Procesul adîncirii mesajului leninist nu reprezintă pentru ei o problemă a unui spectacol obișnuit. Atari spectacole duc nemijlocit la o creștere a maturității ideologice și artistice a colectivelor respective, la o mai temeinică pătrundere a spiritului leninist în arta noastră teatrală.

M. I.